

Spółeczeństwo na zakręcie

Spółeczeństwo na zakręcie

Zmiany postaw
i wartości Polaków
w latach 1990–2018

Mirosława Marody

oraz

Joanna Konieczna-Sałamatin

Maja Sawicka

Sławomir Mandes

Grażyna Kacprowicz

Krzysztof Bulkowski

Jerzy Bartkowski

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2019

Recenzje:

prof. dr hab. *Andrzej Rychard*

dr hab. *Przemysław Sadura*

Redaktor prowadząca:

Anna Raciborska

Redakcja i korekta:

Magdalena Mendys

Projekt okładki:

Katarzyna Juras

Copyright © 2019 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

Publikacja książki finansowana

przez Narodowe Centrum Nauki, grant nr 2016/21/B/HS6/03199

ISBN 978-83-65390-79-0

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Wiślana 8 (róg Browarnej), 00-317 Warszawa

tel./faks 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej, w. 108

e-mail: info@scholar.com.pl

www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarski*)

Druk i oprawa: Mazowieckie Centrum Poligrafii, Marki k. Warszawy

Spis treści

Wprowadzenie	11
Rozdział 1	
Przemiany postaw i wartości (<i>M. Marody</i>)	15
1.1. Przemiany postaw Polaków związane z transformacją systemową	16
1.2. Przemiany świadomości Polaków związane z procesami modernizacji	21
1.3. Stosunek do europejskich wartości (<i>J. Konieczna-Salamatin</i>)	27
1.4. Przemiany samopoczucia Polaków (<i>M. Marody</i>)	33
Rozdział 2	
Przemiany stosunku do instytucji systemowych (<i>M. Marody</i>) ...	35
2.1. Przemiany postaw wobec systemu funkcjonującego w Polsce	36
2.1.1. Zaufanie do instytucji państwowych	40
2.1.2. Postawy wobec Kościoła jako instytucji (<i>S. Mandes</i>) ...	42
2.2. Stosunek do państwa w świetle wywiadów grupowych (<i>M. Sawicka</i>)	46
2.2.1. Pretensje wobec państwa	46
2.2.2. Oczekiwania wobec państwa	50
2.3. Aktywność polityczna (<i>J. Bartkowski</i>)	55
Rozdział 3	
Wymiary różnicowań	62
3.1. Lewica–prawica jako wymiary autoidentyfikacji politycznych (<i>M. Marody</i>)	63
3.1.1. Postawy wobec imigrantów i środowiska a autoidentyfikacja L–P (<i>J. Konieczna-Salamatin</i>)	69
3.1.2. Autodefinicje na wymiarze L–P a afiliacje polityczne (<i>M. Marody, J. Konieczna-Salamatin</i>)	77
3.2. Pogardzający i pogardzani (<i>M. Sawicka</i>)	80
3.2.1. Ludzie poniżej, czyli „beneficjenci” systemu	82
3.2.2. Ludzie powyżej, czyli „ustawieni”	89
3.2.3. Pogarda jako narzędzie ustanawiania granic	97
3.3. Krótka glossa na temat procesów różnicowania społecznego w Polsce (<i>M. Marody, M. Sawicka</i>)	102

Rozdział 4	
Motory działań jednostkowych	107
4.1. Sukcesy i porażki (<i>M. Sawicka</i>)	107
4.2. Rodzina jako podstawowy cel działań jednostkowych (<i>G. Kacprowicz, K. Bulkowski</i>)	121
4.3. Motory i strategie działań jednostkowych (<i>M. Marody, M. Sawicka</i>)	129
Rozdział 5	
W poszukiwaniu tożsamości społecznej	138
5.1. Polak-katolik (<i>S. Mandes</i>)	139
5.2. Polak-Europejczyk (<i>J. Konieczna-Salamatin, M. Sawicka</i>)	150
5.2.1. Europa, którą współtworzymy	152
5.2.2. Europa, którą ocalimy	154
5.2.3. Europa, za którą podążamy	159
5.2.4. Uwagi końcowe	163
5.3. Między rodziną a narodem – co wypełnia próżnię socjologiczną (<i>M. Marody</i>)	165
Rozdział 6	
Żeglując po wzburzonym morzu (<i>M. Marody</i>)	170
6.1. Poparcie dla populizmu we współczesnej Polsce	172
6.2. Społeczeństwo przed wyborem	183
Bibliografia	195
Aneks metodologiczny	199
Załącznik 1. Informacje o badaniu <i>European Values Study</i>	199
Załącznik 2. Dobór grup fokusowych	200
Załącznik 3. Dobór respondentów uczestniczących w wywiadach indywidualnych	202